

בבית המשפט העליון

מ"ח 2478/99

בפני: כבוד הנשיא א' ברק

המבקשים: 1. מוחמד סביחי
2. כמאל סביחי
3. עאטף סביחי
4. אחמד כוזלי

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשה למשפט חוזר

תאריך הישיבה: י"ט בסיון התשנ"ט (3.6.99)

בשם המבקשים: עו"ד ענת שקולניקוב

בשם המשיבה: עו"ד נאוה בן-אור; עו"ד רות גולן;
עו"ד יהודית בנאי

פסק-דין

המבקשים הורשעו בבית המשפט המחוזי בחיפה בחטיפה לשם ביצוע אונס, באונס וברצח. ערעורם לבית המשפט העליון נדחה. בפני בקשתם למשפט חוזר.

העובדות

1. ביום 11.6.82, בשעות אחר הצהריים, יצאו דפנה כרמון ז"ל (המנוחה) וחברתה מביתה של המנוחה בחיפה. הן ביקרו בבתייהם של הורי חבריהן שהיו מגויסים אותה עת. בשעה 23:50 לערך יצאה המנוחה מבית משפחת רייך בדרכה חזרה לביתה. אבי המשפחה הציע ללוותה. היא סרבה להצעתו ויצאה לדרך ממנה לא שבה. ביום 5.7.82 מצא רועה צאן בשם מוחמד כוזלי שרידי גופה בקרבת הכביש המוביל מכביש הכרמל-עוספיה לבית הכלא דמון. הוא סיפר על כך לאחיו, סעיד, והלה פנה מיד למשטרה. בדיקת השרידים (גולגולת, חלקי לסת, עצמות וקווצות שיער) העלתה כי המדובר בשרידי גופתה של המנוחה. על השרידים נמצאו סימני כרסום שמקורם בחיות בר. לא נמצאו שברים או סימני חבלה אחרים.

צוות החקירה הראשון - חקירתם של אנדריאה וסמוך

2. סמוך לפני גילוי שרידי הגופה הופיעה אחותה של המנוחה בטלויזיה וביקשה את עזרת הציבור בחיפושים אחרי המנוחה. בעקבות שיחה זו התקבלו בבית משפחת הורי המנוחה מספר שיחות טלפון. הדובר, שדיבר במבטא ערבי, טען כי הוא מדבר בשם קבוצת ערבים הקשורים עם ארגון פת"ח והמחזיקים במנוחה. לאחר מספר שיחות נלכד המטלפן, צעיר ערבי מנצרת בשם אלכסנדר בשארה - אנדריאה ('אנדריאה'). כשעה לאחר מעצרו מסר אנדריאה גירסה לפיה חבר לצעיר נוסף בשם אחמד, אתו עבד בעבר בבית קפה "פאר" בכרמל, ויחד עם שני חברים נוספים שתו משקאות אלכוהוליים והביטו בעוברות אורח. לאחר מכן נסעו במכוניתו של אחמד, ראו בחורה באיזור שדרות מוריה - שדרות הנשיא (בקרבת ביתה של המנוחה). הוא פנה אליה בדברים ומשדחתה אותו התנפל עליה וחנק אותה. בשלב זה איבד את הכרתו ששבה אליו רק בבוקר המחרת. שעות ספורות לאחר מכן חזר בו מהודאתו, וטען, כי מאס בחייו וכי מטעם זה ומתוך רחמים על בני משפחת המנוחה התקשר אליהם ובדה מלבו את סיפור החטיפה. למחרת אותו יום שב אנדריאה וטען, כי היה מעורב בחטיפתה של המנוחה. הפעם טען, כי לאחר שאיבד את הכרתו, ראה את המנוחה ברכבו של חברו, סירב להצטרף לחבריו והללו נסעו עם המנוחה. למחרת סיפרו לו כי קברו את הבחורה ושמה לאה-דפנה כרמון. במהלך הימים הבאים חזר אנדריאה על עיקרי גירסתו, תוך שהוא מוסיף פרטים בדבר השתתפותו הוא באירוע, עד כדי הצטרפות להבאת המנוחה ליערות הכרמל - בלא שיצא מן המכונית. דבריו והתנהגותו של אנדריאה הביאו את חוקריו לבקש את אישפוזו הכפוי. הוא אושפז בבית חולים טירת הכרמל. הרופאים שבדקו אותו מצאו, כי הוא סובל מאפילפסיה הגורמת להפרעה באישיות, נוטה לשקר פתולוגי, לחלומות בהקיץ ולדמיונות, בעל אישיות מופרעת, אך לא חולה נפש.

3. בעקבות הודאתו השניה של אנדריאה נעצר (ביום 27.7.82) חשוד נוסף, אברהים סמודי ('סמודי'), שעבד אף הוא בקפה "פאר" והכיר את אנדריאה. סמודי הכחיש כל זיקה לרצח המנוחה. הוא שוחרר בטרם חלפו 48 שעות מעת מעצרו ובטרם הובא בפני שופט. הוא שב ונעצר ב-25.8.82. במועד זה נחקר בפולגור בדבר טענתו של אנדריאה לפיה הוא זה שהכיר בין אנדריאה לאחמד. לעניין זה נמצא, כי אינו דובר אמת. מעצרו נמשך. הוא הובא (ב-30.8.82) להארכת מעצר. בית משפט השלום הורה לשחררו. המשטרה עררה על החלטה זו וביום 31.8.82 הורה בית המשפט המחוזי על הארכת מעצרו. עם חידוש החקירה התפרץ סמודי ואמר: "אני הרגתי אותה". לאחר מכן, מסר גירסה לפיה נסע עם אנדריאה, עם אדם נוסף ועם בחורה. שני הנותרים יצאו מן הרכב ונטלו עמם את הבחורה. נשמע קול צעקה. השלושה עזבו את המקום. הם שבו אליו לאחר מכן, מצאו את הבחורה קשורה, היכוח בידיהם עד שנפלה ועזבו. בו ביום חזר בו סמודי מהודאתו והכחיש כל מעורבות ברצח המנוחה. אנדריאה, לעומתו, פיתח בשלב זה את גירסתו וטען, כי סמודי היה אחד מן הארבעה שנסעו במכונית וכי כל הארבעה (לרבות אנדריאה) אנסו את המנוחה. ביום 26.9.82 ביקשה המשטרה לשחרר את אנדריאה וסמודי והודיעה לבית המשפט, כי אין בידיה ראיות לביסוס החשדות נגדם. אנדריאה וסמודי שוחררו ללא תנאי ומאז לא נעצרו יותר (אנדריאה התאבד מספר חודשים לאחר שיחרורו מן המעצר). צוות החקירה המיוחד (צח"מ) שמונה לחקירת הרצח לא גילה כל מידע חדש ובחודש אוגוסט 1983 פוזר.

הודאתו של אחמד כוזלי

4. ב-26.3.84, במהלך חקירת רצח דני כץ ז"ל, פנה המבקש מס' 4 בבקשה שבפני, אחמד כוזלי ('אחמד'), מי שהיה אז חשוד ברצח דני כץ ז"ל, לחקרו (פקד אברמוביץ), והציע לקבל מעמד של עד מדינה ולספר על רצח המנוחה. בעקבות זאת (וכפי שיפורט בהמשך) מסר אחמד את שמות שותפיו, שלושת המבקשים הנוספים. שניים מהם, שלא נמנו עם החשודים ברצח דני כץ ז"ל, נעצרו. הארבעה נחקרו והודו באינוסה וברציחתה של המנוחה.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

5. ביום 24.6.84 הוגש נגד המבקשים כתב אישום, בו הואשמו בחטיפה לשם ביצוע אינוס, באינוס וברצח. ביום 23.1.87 הרשיע אותם בית המשפט המחוזי בחיפה (סגן הנשיא מרגלית והשופטים ביין וזהבי)

בכל העבירות נשוא כתב האישום. זאת, לאחר שביום 1.5.86 דחה בית המשפט את הטענות שהעלו המבקשים כנגד קבילות ההודעות והשיחזורים שנערכו על ידם.

משפט הזוטא

6. במשפט הזוטא טען אחמד (באמצעות עורך דינו - שכן הוא עצמו בחר שלא להעיד) תחילה, כי חוקריו היכו אותו, התעללו בו וחקרו אותו בדרכים בלתי-הוגנות. במהלך הטיעון זנח טענות אלו והתמקד בטענה, כי חוקריו טענו בפניו, כי הוא אמור להפוך לעד מדינה, וניצלו לרעה את אמונתו בכך על מנת לגבות ממנו הודעות. בהתייחסו לטענות אלו, קבע בית המשפט, כי כאשר אחמד היה עצור כחשוד ברצח דני כץ ז"ל (ב22.3.84-) נאמר לאחמד, כי שלושת שותפיו לרצח הודו וסיבכו גם אותו כשותף לרצח וכי מרגע זה ואילך ניסה אחמד לרכוש מעמד של עד מדינה: תחילה לעניין רצח דני כץ ז"ל ומשנדחתה בקשתו זו פנה הוא ביוזמתו (ביום 26.3.84) והציע לשמש עד מדינה בפרשת רצח המנוחה. לענין זה הוסיף בית המשפט, כי עד למועד העלאת ההצעה לא ידעו חוקרי הצח"מ ואנשי המשטרה בכלל על קיום קשר כלשהו בין מבצעי רצח דני כץ ז"ל לבין מבצעי רצח המנוחה. בית המשפט הוסיף וקבע, כי ביום 2.4.84 (לאחר הפוגה של שבוע במהלכה לא נחקר כלל בעניין רצח המנוחה) נחקר אחמד שנית על רצח המנוחה ומסר שמות שותפים השונים מן השמות שנמסרו על ידו שבוע קודם לכן (ב- 26.3.84 טען אחמד, כי ביצע את הרצח יחד עם שלושת המבקשים וב- 2.4.84 טען, כי ביצע את הרצח יחד עם עאטף ועם שניים מן החשודים הנוספים ברצח דני כץ ז"ל). נוכח שינוי זה, כמו גם נוכח התרשמות החוקרים שהמידע הנוסף שמסר אחמד באותו מועד היה שקרי, הושבו פניו של אחמד ריקם. הוא חזר בו מהצעתו, ובכך נסתיימה פעולת הצח"מ לעניין רצח דני כץ ז"ל.

7. ב24.4.84- הוקם צח"מ חדש לעניין חקירת רצח המנוחה. צח"מ זה עודכן לגבי דבריו של אחמד. בשלב זה נחקרו עאטף ואחמד אודות מעורבותם ברצח המנוחה והכחישו כל קשר לכך. עם זאת, ב2.5.84-, לאחר שנעצרו גם המבקשים 1 ו2-, האחים מוחמד סביחי ('מוחמד') וכמאל סביחי ('כמאל') ולאחר חקירות נוספות הודיע אחמד על נכונותו לשמש עד מדינה בפרשת רצח המנוחה (בית המשפט מצא, כי נכונותו זו של אחמד היתה כתוצאה מחששו, כי כמאל יודה ויפיליל גם אותו). מנקודה זו ואילך החל אחמד למסור פרטים אודות הרצח. תחילה מסר פרטים כוזבים אולם משהוטח בו שהוא משקר תיקן את גרסתו. בית המשפט דחה את טענת אחמד כי מסר את גירסתו בעקבות דברים שאמרו לו חוקרי משטרה ב3.5.84-, דברים מהם יכול היה להסיק, כביכול, כי אם יודה יזכה למעמד של עד מדינה. לענין זה קבע בית המשפט, כי התנהגותו של אחמד היתה מחושבת וערמומית, וכי בהיותו למוד חקירות, כלכל את צעדיו בקפידה ונאות למסור את גירסתו רק משחשש, כי ממילא תתגלה מעורבותו ברצח. בית המשפט הוסיף וקבע, כי הדברים שנאמרו לאחמד על ידי חוקריו ביום 3.5.84 נאמרו לאחר שהחל למסור מיוזמתו פרטים אודות הרצח וכי דברים אלה לא היו דברים

ריקים שנועדו אך להשיאו להודות, שכן בשלב זה לא היה בידי המשטרה כל מידע ממשי אודות רצח המנוחה (ובכלל זה אודות חלקו של אחמד ברצח), כך שהאפשרות, כי אחמד יזכה למעמד של עד מדינה לא היתה חסרת כל בסיס. עוד קבע בית המשפט, כי אחמד המשיך ומסר פרטים אודות מעורבותו גם משנאמר לו מפורשות (ב-9.5.84), כי לא יזכה למעמד של עד מדינה.

8. עאטף טען (באמצעות עורך דינו) במשפט הזוטא, כי חוקריו (ואף אנשים נוספים שהובאו במיוחד לשם כך) היכוהו מכות נמרצות, החזיקוהו כשראשו כלפי מטה ורגליו כלפי מטה, היכוהו במקל והפילוהו לרצפה. עאטף עצמו לא העיד לענין זה ואף לא הביא עדים מטעמו. לעניין טענותיו של עאטף, ציין בית המשפט, כי עאטף התבטא עוד בעבר (במהלך חקירתו הראשונה כחשוד ברצח דני כץ, ב-1.1.84 וב-4.1.84), כי יפגע בעצמו אם תימשך החקירה וכי ביום 3.5.84 אף קפץ ממקומו במהלך חקירה, הטיח ראשו בחלון זכוכית ופצע עצמו. בית המשפט הוסיף וקבע, כי עאטף לא הביא תעודות רפואיות התומכות בטענותיו בדבר הכאתו עובר למתן הודאתו ולביצוע השיחזור, וכי התעודה הרפואית שהציג מתייחסת לתקופה מאוחרת יותר ומתעדת את תלונותיו של עאטף עצמו - ולא ממצאים רפואיים.

9. בית המשפט דחה גם את טענותיהם של מוחמד וכמאל בדבר הפעלת אלימות כלפיהם. לעניין זה קבע בית המשפט, כי הימנעותם מלהעיד שוקלת לחובתם, וכי עדויותיהם של שלושה עצירים, שהעידו כי ראו את השניים (או מי מהם) מוכים וחבולים - אינן אמינות. כך, בין היתר, מחמת אי ההתאמה בין הזמנים שצוינו בעדויות לבין המועדים אשר בהם, לפי הטענה, הוכו השניים ומחמת אי דיוקים ופירוט אחרות שנתגלו בעדותם. עוד קבע בית המשפט, כי העובדה כי כמאל הסכים לצאת לשחזור לאחר שנפגש ביחידות עם עורך דינו ולא העלה במועד זה טענות בדבר הכאתו שוקלת אף היא כנגד טענותיו המאוחרות במשפט הזוטא. בית המשפט הטיל גם ספק בדברי עורך הדין, לפיהם נדמה היה לו שכמאל הראה לו סימני חבלה. זאת, נוכח הלשון הזהירה בה נקט עורך הדין, נוכח העובדה שבדיקה רפואית שנערכה למחרת היום לא גילתה סימני חבלות ונוכח העובדה שעורך הדין לא העלה בפני החוקרים טענה זו מיד לאחר שהוצגו לו החבלות, לטענתו. בית המשפט דחה גם את הטענות בדבר הכאתו של מוחמד. לעניין זה ציין, כי העובדה כי מוחמד הכחיש תחילה - גם בחלוף שבוע מיום מעצרו - כל נגיעה לרצח, מלמדת, כי לא הוכה, וכי אפילו הוכה לא הביאוהו המכות להודות שלא מרצון. עוד העיר בית המשפט על אי ההגיון בגירסת מוחמד, לפיה הוכה, לכאורה, שעות ספורות בטרם היה אמור להיפגש עם עורך דין או אף לאחר שתלונות בדבר הכאתו הובאו בפני בית המשפט במהלך הארכת מעצרו. נוכח כל זאת, וכן נוכח הכחשתם הנמרצת של החוקרים והיעדר תימוכין לטענותיו של מוחמד בתעודות הרפואיות, נדחו איפוא טענותיו. עוד ציין בית המשפט, כי מוחמד הודה בביצוע הרצח גם באזניו של

שוטר שהתחזה לעציר ושוכן בתאו - וכי ודאי שהודייתו זו, בפני מי שנחזה בעיניו כ"אח לצרה" לא נבעה ממכות או לחץ אחר (ואף בפני שוטר זה לא התלונן מוחמד על מכות).

הכרעת הדין

10. בהכרעת דינו דחה בית המשפט המחוזי את השגותיהם של המבקשים בדבר זיהוי שרידי הגופה כגופת המנוחה. כמו כן דחה בית המשפט את טענת המבקשים, כי אנדריאה וסמודי הם שהיו מעורבים בחטיפתה וברציחתה של המנוחה. לעניין זה הצביע בית המשפט על הממצאים בדבר מצבו הנפשי של אנדריאה; על שינויי הגירסאות התכופים שלו ועל העובדה שסמודי מסר רק הודעה אחת, בעת שנקלע למצוקה; ועל העובדה שהודאה זו היתה חסרת בסיס על פניה ואף ממנה חזר כמעט מיד לאחר מכן. בהתייחסו למבקשים קבע בית המשפט, כי נוכח נסיונו של כל אחד מהם לגלגל את עיקר האשמה על חבריו ונוכח הסתירות שנתגלו בין העדויות, אין הוא מוצא מקום לקבוע מה היה חלקו המדויק של כל אחד מהם בחטיפה, באונס וברצח, וכי לעניין זה די לו בכך שכולם פעלו עצה אחת ונטלו חלק פעיל בכל האירועים, בין על-ידי ביצוע ובין על-ידי עידוד או סיוע. בהתייחסו לאחמד קבע בית המשפט, כי מהודעותיו במשטרה הוא מצטייר כאדם קר רוח, ערמומי ושקול, המחשב את צעדיו. אין הוא אדם הנוטל על עצמו מעשה אותו לא ביצע וכי משהבין כי לא יוכל למלט עצמו מהרשעה בתיק דני כץ ז"ל, ניסה להציל את עורו על ידי ההצעה להפוך לעד מדינה לענין רצח המנוחה. בית המשפט שב וציין (כפי שציין במשפט הזוטא), כי המשטרה לא ידעה מאומה על נגיעה כלשהי של אחמד לרצח המנוחה וכי העלאת הנושא על ידי אחמד, מעידה על אמיתות גירסתו. עוד ציין בית המשפט, כי אחמד ניסה להפליל תחילה שניים מן החשודים הנוספים ברצח דני כץ ז"ל והחוקרים הם שסירבו לקבל את דבריו לעניין זה. וכך קבע בית המשפט:

"בניגוד לתמונה שביקש כוזלי לצייר, אין כאן אדם מפוחד ושבור, אלא צד למ"מ, הקובע את עמדתו לפי שיקוליו ולא מפחד מכות, אלו חשש ממכות, הכיצד העז שלא לדבר ולחזור בו מסיפוריו על השתתפות בחטיפת המנוחה דפנה ? ללא ספק, אלו חשש כוזלי ממכות היה אומר לחוקריו את שרצו לשמוע ממנו ולא היה נסוג מדברים שכבר אמר. ברור מהתנהגותו, שנהל את ענייניו לפי שיקוליו האישיים, שלא תאמו את מה שרצתה המשטרה לקבל ממנו. התנהגותו של כוזלי במהלך החקירה מאשרת את דברי חוקרי המשטרה, המהימנים עליו, על דרך חקירתו של כוזלי. מאידך אנו משוכנעים בכך, שאין אמת בטענות כוזלי, שהוכה ודבר מפחד מכות או עיניניים".

בית המשפט הוסיף וקבע, כי אחמד החל למסור פרטים של ממש בדבר הרצח, רק משהחל לחשוד, כי כמאל "מוכר" אותו. אף לאחר מכן נקט אחמד גישה של גילוי טפח והעלמת טפחיים. מסירת מידע כוזב והודאה בכך - משעומת עם שקריו. בית המשפט מצא משקל "פנימי" בהודאותיו של אחמד בכך שידע להצביע על זירת הרצח

המדוייקת (שביל עפר עגול ובו עצים וספסלים); בתוכן של שיחותיו עם עאטף (שיחות שהוקלטו); וכן בעובדה שעאטף ואחמד היו ידידים בתקופה שקדמה לרצח ושניהם היו קרובי משפחה של האחים כמאל ומוחמד. דבר מה נוסף לתמיכה בהודאותיו של אחמד נמצא בהודעותיהם של עאטף וכמאל.

11. בהתייחסו לעאטף הצביע בית המשפט על הודאותיו, על שרטוט זירת הרצח, על ההצבעה על מקום החטיפה ומקום האונס והרצח ועל השיחזור שערך. עוד איזכר בית המשפט הקלטה של שיחה שנערכה בין עאטף לאחמד בערבו של היום בו נחקר עאטף לראשונה על מעורבותו ברצח המנוחה. בשיחה זו אמר אחמד:

"מה נגיד, אין שום דבר, אנחנו מסרנו מה שהיה מה נוסף לנו עוד בעיה? ואז יהיו לנו שתי בעיות".

לשיטתו של בית המשפט מעידים דברים אלה על כך שהשניים ידעו היטב במה דברים אמורים ושעאטף לא מצא מקום למחות ולומר, כי אין לו כל זיקה לרצח המנוחה. עוד הצביע בית המשפט על נסיונותיו החוזרים והנשנים של עאטף (במסגרת שיחות אלו) למצוא ביסוס לכך שהרכב בו החזיק בתקופה בה בוצע הרצח לא היה תקין ועל שיחותיו עם אחמד בהן ניסו השניים לתאם עמדה משותפת באשר לטיב קשריהם עם כמאל ומוחמד ובאשר למקום הטמנתם של בגדי המנוחה. בית המשפט דחה את נסיונו של עאטף להראות כי רכבו לא היה תקין במועד הרצח, בקבעו, כי עאטף העלה טענה זו לראשונה בבית המשפט, וכי עדויותיהם של הנוגעים בדבר סתרו טענות אלו. גם בעניינו של עאטף מצא בית המשפט "דבר מה" בעדויותיהם של כמאל ואחמד. בהתייחסו לכמאל התבסס בית המשפט על הודאותיו, שרטוט זירת הרצח והשיחזור שביצע. לעניין זה ציין בית המשפט, כי כמאל, שביקש לקנות לעצמו מעמד של עד מדינה, המעיט בחלקו באירוע, ושינה את תוכן עדותו מעת לעת לשם השגת מטרותיו. בית המשפט דחה את נסיונו של כמאל להוסיף טענות פסול מעבר לאלו שהועלו על-ידי בא כוחו במשפט הזוטא. הודעותיהם של אחמד ועאטף שימשו "דבר מה" לצורך הרשעה זו. בהתייחסו למוחמד התבסס בית המשפט על הודאותיו במשטרה; על הודאתו שניתנה בפני שוטר שהתחזה לעציר ושוכן בתאו; על השיחזור שערך (לרבות הובלת החוקרים למקום מציאת הגופה); ועל הימנעותו ממתן עדות בבית המשפט. דבר מה נוסף נמצא לעניינו בהודעותיהם של אחמד, עאטף וכמאל.

פסק דינו של בית המשפט העליון

12. בית המשפט העליון (כב' השופטים מ' בייסקי, ג' בר ו' מלץ) דחה את ערעורם של המבקשים. בהתייחסו לאחמד, דחה בית המשפט את טענתו, כי מסר את הודאתו רק לאחר שהובטח לו כי ישמש עד מדינה. לעניין זה קבע בית המשפט העליון:

"אין בטענה זו מאום ואנו דוחים אותה. ראשית, בית המשפט קמא הסיק מחומר הראיות שהיה מונח בפניו, ואנו שותפים למסקנה זו, כי כוזלי לא פעל בשום שלב מתוך האמונה כי תינתן לו חסינות, ואף העיד במפורש במהלך המשפט כי מעולם לא האמין לאנשי המשטרה אשר דנו עמו על הצעתו שלו לקבל מעמד של עד מדינה, כי אכן יובטח לו מעמד זה.... ושנית, בשום שלב של החקירה לא נתנו החוקרים הבטחה כלשהי לכוזלי בענין זה. כל הפניות באו מצידו של כוזלי ותמיד הותנתה שקילתה של הבקשה במתן גירסה אמיתית ומלאה של הרצח. אין זה מצב בו הוליכו החוקרים את כוזלי שולל, אשר בו יש חשש אמיתי למימנות ההודאה".

בהתייחסו לעאטף דחה בית המשפט את שתי טענותיו - כנגד זיהוי שרידי הגופה כגופתה של המנוחה, וכנגד הממצא לפיו היה עאטף בעל רכב תקין בעת החטיפה והרצח. בהתייחסו למוחמד וכמאל דחה בית המשפט את טענותיהם, כי הודאותיהם הוצאו מהם תוך שימוש באלימות.

"דו"ח קרפ"

13. כותרתו של דו"ח זה היא "דו"ח ביניים תיק רצח דני כץ ז"ל". על פני הדברים אין דו"ח זה נוגע לרצח המנוחה. אולם בשל הרשעתם של אחמד ועאטף בשני מעשי הרצח גם יחד ובשל העובדה שדו"ח זה שימש נקודת מוצא לבקשה למשפט החוזר שבפני, אתייחס בקצרה לדו"ח זה, לרקע לעריכתו, למסקנותיו ולתוצאותיו - ככל שהן נוגעות להליך שבפני.

14. ב-11.9.92 פנה בא כוחם של המורשעים ברצח דני כץ ז"ל לשר המשפטים, בטענה, כי הרשעת מרשיו מושתתת על הודאות כוזבות ועל ממצאים שגויים. על בסיס בקשה זו מינה שר המשפטים את עו"ד י' קרפ, משנה ליועץ המשפטי לממשלה, על מנת שתבחן את טענות הנדונים, תוך בדיקת מכלול חומר החקירה, הפרוטוקולים וכן חומר נוסף שלא היה מצוי בפני בית המשפט. בדיקה זו נערכה על-ידי הגב' קרפ יחד עם סנ"ץ עו"ד אלינוער מזוז ממשטרת ישראל. עבודתן סוכמה בדו"ח ביניים שהוגש לשר המשפטים בחודש אוגוסט 1995.

15. בשלב זה של הדיון יצוינו עיקרי הדו"ח שלשיתתם של המבקשים נוגעים גם לבקשה שבפני:

א. חקירת השב"כ

במסגרת הבדיקה שנערכה על ידי עורכות הדו"ח התגלה, כי לאחר סיום חקירת המשטרה בעניין רצח דני כץ ז"ל בדק שירות הבטחון הכללי אם קיים מניע לאומני לרצח ואם הרצח קשור לפעילות חבלנית עוינת. בדיקה זו התקיימה בתאריכים 9.11.4.84. על-פי הדו"ח, לעובדה זו נפקות בשני מישורים עיקריים. ראשית - עצם קיומה של החקירה, כמו גם החומר שנאסף במסגרתה - הועלמו מן הסניגוריה ומבית המשפט (ואף הוכחשו באולם בית המשפט - משהועלה הנושא); שנית - התרשמותם של מקצת מאנשי השב"כ שקיימו את הבדיקה היתה כי הנחקרים לא רצחו את דני כץ ז"ל. בסיומה של בדיקה זו שלל צוות החקירה קיום מניע חבלני ביסוד הרצח. כן נשלל קיומו של קשר כלשהו בין הנחקרים לבין ארגון חבלה כלשהו או אף זיקה אידאולוגית לעניין זה.

ב. בדיקות פוליגרף

בדיקות פוליגרף שנערכו לארבעה מן החשודים ברצח דני כץ ז"ל (ובניהם שניים מן המבקשים כאן) העלו ממצאים מעורבים. לענייננו יאמר, כי תגובותיו של עאטף אופיינו כתגובות המחשדות באמירת שקר ואילו תשובותיו של אחמד הצביעו על אמירת אמת בכל הנוגע לאי ביצוע הרצח על ידו ועל תגובות מחשדות בכל הנוגע לידיעת זהות הרוצח ולמעורבותו בסיוע לרצח.

ג. "השריית" הנחקרים במידע

מחברות הדו"ח מצביעות על כך שהודאות הנחקרים לא הניבו (כמעט) כל ממצא חדש, נוסף על הממצאים שנתגלו בחקירה, וכי ההודאות תאמו למעשה לחומר שהיה מצוי ממילא בידי המשטרה. כך באשר למעשים שנעשו בדני כץ ז"ל, כך למקום מציאתו, וכן הלאה. לעניין זה העלו מחברות הדו"ח את האפשרות שהחוקרים העבירו לנחקרים, לאו דוקא בכפייה, לאו דוקא במודע, את המידע שהיה מצוי בידיהם והנחקרים כללו מידע זה בהודעותיהם.

ד. התנודות בגירסאות הנחקרים

על פי הדו"ח השתנו הגירסאות שמסרו הנחקרים משלב לשלב בהתאם לממצאים האובייקטיביים שנמצאו. השינוי בגירסאות התקיים אצל כל ארבעת הנחקרים, הגם שהם היו עצורים בנפרד ונחקרו בנפרד. מחברות הדו"ח מחוות דעתן, כי התאמה זו אינה יכולה להיות פרי המקרה או פרי העברת מידע בין הנחקרים לבין עצמם, אלא, ככל הנראה תוצר של "השראה" או "הכתבה" של צוות החוקרים.

ה. תלונות הנחקרים, בשיחות בינם לבין עצמם, על הכאתם

בדו"ח מובאות תלונות הנחקרים על הכאתם, כפי שהועלו בבית המשפט במסגרת משפט הזוטא (שם נדחו) וכפי שנכללו בשיחות בין הנחקרים בינם לבין עצמם - שיחות שהוקלטו במהלך חקירתם - בין על ידי המשטרה ובין על-ידי השב"כ.

ו. תיאור הנחקרים כאנשים דלי כישורים ורפי שכל המבקשים לרצות את החוקרים

גם לעניין זה מסתמכות מחברות הדו"ח על הערכתם של חוקרי השב"כ ועל תמלילים המעידים, לכאורה, על התבטאויות ופעולות של הנחקרים המנוגדות לאינטרס שלהם והמיועדות לכאורה לרצות את חוקריהם.

ז. כשלים בייצוג הנאשמים ברצח דני כץ ז"ל

בדו"ח נאמר (בין היתר, מפי אחד מעורכי הדין שייצגו את הנאשמים, עו"ד שלא ייצג לאחר מכן מי מן המבקשים כאן), כי עורכי הדין שייצגו את הנאשמים היו חסרי נסיון (בין בתחום המשפט הפלילי ובין בטיפול בתיקים פליליים רחבי היקף), כי לא ניתן להם די והותר זמן להיערך למשפט, וכי הייצוג עצמו היה לקוי.

ההחלטה במ"ח 7929/96

16. בעקבות הגשת הדו"ח ומסירתו לבא כוחם של המורשעים ברצח דני כץ ז"ל הגישו האחרונים בקשה לקיומו של משפט חוזר. ביום 16.2.99 קיבלתי את הבקשה והוריתי על קיום משפט חוזר. בהחלטתי קבעתי:

"לאחר שעיינתי בחומר שהובא בפני ובטענות הצדדים, השתכנעתי - לאחר לבטים רבים - כי יש להיענות לבקשת המבקשים במקרה דנן ולהורות על עריכתו של משפט חוזר בעניינם. אודה ואתודה: ההחלטה בעניין זה היתה קשה ביותר... בחנתי, כמיטב הכרתי ונסיוני השיפוטי, את החומר שבפני והטענות השונות. מסקנתי היא, כי הטענות שהובאו בפני, בהצטברותן, מקימות עילה לקיומו של משפט חוזר. אכן, לו הייתי צריך להכריע בבקשה דנן על יסוד כל אחת מן הטענות בנפרד בלבד, ייתכן ולא הייתי רואה עילה לחריגה מעקרון סופיות הדין במקרה דנן.

אולם, "במבט העל" בו יש לבחון בקשות מעין אלו, נגלית תמונה אחרת. סך העילות, בהצטרבותן, הוא שמקים את העילה לקיום משפט חוזר במקרה דנן בפני בית משפט מחוזי, וכך אני מורה".

את החלטתי שם ביססתי על הצטרבותם של הגורמים הבאים: ריבוי הדעות וחילוקי הדעות שבין הגורמים הציבוריים-מקצועיים המעורבים בעניין; העלמת (והכחשת) דבר קיומה של חקירת השב"כ מסניגוריהם של המבקשים; כשל הייצוג שבא לידי ביטוי במינוי עורכי דין שלפחות אחד מהם מונה כנגד רצונו, באי העדתם של ארבעה מחמשת המבקשים בהליך העיקרי, בזמן ההכנה הקצר שניתן לסניגורים ובאי קיום נוכחות רציפה בדיונים; הסוגיות המתעוררות נוכח טענת מחברות "דו"ח קרפ" באשר ל"השראות" ול"תבניות" ההודאות; האינדיקציות לחפות והתמיהות המתעוררות מעיון בחומר בחקירה ובעדויות השונות. כאמור, לא מצאתי באף אחת מן הטענות עילה מספקת ועצמאית לקיום משפט חוזר. אולם, הצטרבותן הקנתה להן משקל משמעותי שהכריע את הכף לטובת עריכתו של משפט חוזר.

הבקשה שבפני

17. הבקשה שבפני הוגשה ליועץ המשפטי לראשונה לאחר הגשת "דו"ח קרפ" ובטרם ניתנה החלטתי במ"ח 7929/96. חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה הוגשה לי ביום 15.4.99, לאחר מתן החלטתי, והתייחסה אליה בהרחבה. לפיכך החלטתי (ביום 3.6.99) לאפשר לצדדים להשלים את טיעוניהם הכתובים, בהתייחס, בין היתר, להחלטה במ"ח 7929/96. משתם סבב השלמות זו קיימתי (ביום 5.1.00) דיון בו העלו הצדדים את טיעוניהם. לאחר דיון זה ניתנה לצדדים אפשרות להעלות את טענותיהם שבעל-פה על הכתב. משנשלם גם שלב זה הגיעה עת ההכרעה.

טיעוני המבקשים

18. טיעוניהם של המבקשים מבוססים על שני אדנים: במישור הכללי - על דו"ח הוועדה לעניין הרשעה על סמך הודאה בלבד ולעניין העילות למשפט חוזר (להלן- "ועדת גולדברג") ועל חוק בתי המשפט (תיקון מס' 22) התשנ"ו 1996- במישור הפרטני - על החלטתי במ"ח 7929/96.

19. במישור הכללי טוענים המבקשים, כי "המחוקק, בעקבות מסקנות ועדת גולדברג, יצר איזון חדש בין הצורך להבטיח עשיית צדק כאשר נפלה טעות בהרשעתו של אדם, לבין סופיות הדיון. איזון חדש זה, בכל הכבוד, העדיף את עשיית הצדק הפלילי על פני סופיות הדיון". לעניין זה טוענים המבקשים, כי הנסיון המצטבר,

בישראל ובבריטניה, מצביע על קיומן של הרשעות שהושגו על בסיס הודאות שהוצאו בכפייה ובאלימות וכי קיום משפטים חוזרים במקרים בהם מתעורר חשד לעיוות דין מעין זה לא יפגע בסופיות ובוודאות של ההליך הפלילי.

20. במישור הפרטני טוענים המבקשים, ראשית לכל, כי ההחלטה על עריכת משפט חוזר בפרשת רצח דני כץ ז"ל, כשלעצמה מחייבת עריכת משפט חוזר גם בעניינם. גזירה שווה זו נלמדת, לשיטתם, מסמיכות הזמנים בין חקירת שתי הפרשיות, מן העובדה שחלק מחוקרי רצח דני כץ ז"ל נטלו חלק גם בחקירת רצח המנוחה ומן העובדה ששניים מן המורשעים ברצח דני כץ ז"ל הורשעו גם ברצח המנוחה ושכל המורשעים ברצח המנוחה נחקרו גם כחשודים ברצח דני כץ ז"ל. המבקשים מוסיפים וטוענים, כי משנקבע במ"ח 7929/96 כי קיים חשש ממשי לעיוות דין בהרשעת אחמד ועאטף ברצח דני כץ ז"ל מתפשט חשש זה גם להרשעתם ברצח המנוחה ומשליך גם על הרשעתם של מוחמד וכמאל שנעצרו ונחקרו על בסיס ההודעות שנגבו מאחמד ומעאטף. לעניין זה מסתמכים המבקשים על החלטתי במ"ח 7324/96 חיאט נ' מדינת ישראל, שם הוריתי על קיום משפט חוזר במקרה בו נמצא, כי אחת משתי הודאות שונות (בשתי עבירות שונות) שמסר המבקש שם לא היתה נכונה. עוד מציינים המבקשים, באותו הקשר, כי סירובם של אחמד ועאטף להעיד במשפט הזוטא נבע, כפי שהוצהר לפרוטוקול, מאכזבתם מדחיית טענותיהם במשפט הזוטא בפרשת רצח דני כץ ז"ל. לשיטתם של המבקשים, קיום משפט חוזר בעניין רצח דני כץ ז"ל מוכיח, כי סירובם להעיד היה מוצדק ומבוסס, וכי גם מטעם זה יש להיעתר לבקשתם.

21. לגוף הדברים טוענים המבקשים לקיומן של העילות הבאות לקיום משפט חוזר: ראשית, קיומן של "ראיות חדשות". המדובר בגילוי קטעי עיתונות ותמלילי כתבות, המראים כי ביום 25.3.84, יום לפני התוודותו הספונטאנית כביכול של אחמד, קיימה המשטרה מסיבת עיתונאים בה הכריזה על פיענוח רצח דני כץ ז"ל ובה הודיעה (בעיתון "ידיעות אחרונות" יוחסה האמירה לראש הצ"מ שחקר את רצח דני כץ ז"ל, סנ"ץ גולדגרט), כי היא חוקרת גם קשר אפשרי בין החשודים ברצח דני כץ ז"ל לבין רצח המנוחה. גילוי זה עומד בסתירה לטענתם העקבית של חוקרי המשטרה, שאומצה על ידי בית המשפט המחוזי, ולפיה העלאת נושא רצח המנוחה על ידי אחמד היוותה הפתעה מבחינתם. בית המשפט המחוזי השתית על טענה זו את קביעת אמיתות הודאותיו של אחמד בקבעו:

"נקודת האחיזה האיתנה ביותר לגבי האמת בהודאותיו של כוזלי, היא הנסיבות בהן סיפר כוזלי על הקשר שלו למקרה הרצח. ראינו שכוזלי סיפר את ספורו ביום 26.3.84 לפקד אברמוביץ ולרס"ר ג'אנם אחרי שפרשת הרצח וחקירתה היו רדומות במשך כשנה וחצי ולא העסיקו איש. איש לא יכול היה לבוא אז אל כוזלי ולייחס לו את אשמת הרצח אלמלא גילה את הדבר בעצמו".

משנמצא, כי המשטרה עצמה בחנה את הקשר בין רצח דני כץ ז"ל לבין רצח המנוחה, טוענים המבקשים, ניטל ממילא הבסיס לתפישתה של הודאת אחד מהודאה ספונטנית שמקורה ביוזמתו שלו. בהקשר זה מצביעים המבקשים גם על מיזכר שכתב החוקר יוסי פריינטה (שהיה חבר בצח"מ הראשון שחקר את רצח המנוחה) ביום 28.3.84. במיזכר זה מציין פריינטה, כי הרועה שמצא את גופת המנוחה הוא בן משפחת כוזלי משרעם ומציע לחקור את אחד מהכוזלי גם לענין רצח המנוחה. לטענת המבקשים אפשר ש"קשר משפחתי" זה הוא שהניע את החוקרים לפנות דוקא לאחמד וללחוץ עליו לשם קבלת מידע לענין רצח המנוחה (אם כי המבקשים מציינים, בהקשר זה, כי גם לשניים מן הנאשמים הנוספים בפרשת רצח דני כץ ז"ל פנו החוקרים, אולם זנחו כיוון זה משהובהר להם, כי הללו לא שהו באיזור בתקופה בה נרצחה המנוחה). על בסיס ממצאים אלה טוענים המבקשים, כי "התוודות הספונטנית" של אחד מהנאשמים באה במענה לחקירה ישירה של המשטרה בנושא רצח המנוחה, או לאחר שהבין, כי המשטרה מבקשת לחקור בעניין זה וחשב, כי כך יוכל לחלץ עצמו מהרשעה או מעונש חמור בפרשת רצח דני כץ ז"ל.

22. שנית, טענו המבקשים כי חומר החקירה של השב"כ, ובו דברי אחד מהאטף על הכאתם בחקירה מהווה חלק מחומר החקירה בפרשת חקירת רצח המנוחה, וככזה חלה עליו חובת גילוי בשעתו. שלישית, האינדיקציות לחפות בעניינם של המבקשים דומות לאלו במ"ח 7929/96 - ואף חזקות מהן: לא נתגלה כל ממצא פיזי במקום מציאת גופתה של המנוחה; לא נמצאו חיזוקים חיצוניים להודאות; קיים יסוד לטענה, כי המשטרה היא שיזמה את התוודות של אחד מהנאשמים בכך שהציעה לו לשמש עד מדינה (לענין זה מצביעים המבקשים על תמליל שיחתו של אחד מהנאשמים עם סנ"צ יעקב לוין ועם החוקרים מוספי וג'אנם ביום 3.5.84. בשיחה זו אומר סנ"צ לוין: "אנחנו נשב איתו עכשיו נשמע חלק מהסיפור יעני במדויק... אני יבדוק עכשיו עם רשף (פרקליט המחוז - א' ב') מפה ככה ישר. צריך להיות לנו ברור מה מעמדו בתיק הזה... אני מניח שרשף ירצה להתקשר עם פרקליט המדינה, אני יסגור את זה עוד היום"); השיחזור הראשון שביצע אחד מהנאשמים היה שגוי, הן בהתייחס לבית הקפה בו ישבו הארבעה קודם החטיפה והן בהתייחס למקום אליו הובאה המנוחה; קיימת "השריית מידע" על ידי החוקרים - הגירסה שמסרו המבקשים דומה, בבסיסה, לגירסה שמסר אנדריאה בשעתו. לטענת המבקשים ניתן לייחס את הדבר לכך שבפועל לא היה בידי המשטרה כל מידע אודות מסכת האירועים מרגע היעלמה של המנוחה ועד למציאת שרידי גופתה. לענין זה מצביעים המבקשים על המתווה הזהה הבא: לפי שתי הגרסאות, ישבו (1) ארבעה גברים ערבים (2) בבית קפה פאר שבמרכז הכרמל (3) שתו לשכרה (4) יצאו במכונית לחפש בחורות, חיפשו זונות, אך חזרו בהם (5) ירדו מן הכרמל, שבו ועלו, ראו בחורה הולכת בשד' מוריה (6) אחד מנוסעי הרכב (לא מוסר ההודאה), העלה אותה בכח לרכב (חרף התנגדות נוסע אחר) (7) הביאו אותה לכביש דמון עוספיה (8) שם אנסו ורצחו אותה שלושה מן הנוסעים, כשהרביעי (מוסר ההודאה,

שזהותו משתנה, כמובן, מהודאה להודאה) נשאר במכונת. (9) לאחר מכן נטלו את בגדיה ותכשיטיה והותירו אותה במקום. לעניין זה מוסיפים המבקשים, כי הואיל וסיפורו של אנדריאה נקטע בטרם מתרחש אקט הרצח לא היתה בפני המשטרה גרסה כלשהי לעניין אופן ביצוע הרצח, ומטעם זה נגבו מן המבקשים גרסאות שונות וסותרות באשר לאופן ביצוע הרצח. כמו כן, המבקשים טענו בשיחות בינם לבין עצמם כי הם חפים מפשע. שלושה מהם טענו, כי הוכו נמרצות בחקירתם; המבקשים לא נחקרו בפוליגרף, כך שניטלה אינדיקציה לחפותם;

23. רביעית, טענו המבקשים, לעניין הייצוג הלקוי: נטען, כי עורכי דינם של המבקשים מונו כנגד רצונם, ועקב הפצרות נשיא בית המשפט המחוזי. עורכי הדין פעלו באווירה עוינת. תחילת המשפט נדחתה בשנה ורבע עקב הקושי במציאת עורכי דין. עיכוב זה הקשה על עורכי הדין לאתר חומר שסייע להם; עורכי הדין נמנעו מהעדת המבקשים בשלב משפט הזוטא ועקב כך ניטל הבסיס מטעוניהם של המבקשים במסגרת זו; עורכי הדין הרבו להיעדר מדיונים, לרבות מדיונים בעדויות שנגעו במישרין לענייניהם של מרשיהם. ההיעדרויות הלכו ותכפו במשפט העיקרי; לטענת המבקשים, אמרו עורכי דינם נואש משנדחו טענותיהם במשפט הזוטא. מטעם זה, כמעט וחדלו מפעולה בשלביו המאוחרים של המשפט. לענין זה מצביעים המבקשים על קיצורם של הסיכומים שהגישו עורכי הדין בתום הדיון: בא כוחם של מוחמד וכמאל הגיש סיכומים שאורכם שני עמודים, בא כוחו של אחמד הגיש סיכומים שאורכם שלושה עמודים וחצי ובא כוחו של עאטף הגיש סיכומים שאורכם 17 עמודים. זאת שעה שסיכומי התביעה השתרעו על 88 עמודים.

עמדתו של היועץ המשפטי לממשלה

הזיקה למ"ח 7929/96

24. היועץ המשפטי לממשלה אינו חולק על קיומה של זיקה ממשית בין פרשיית רצח דני כץ ז"ל לבין פרשיית רצח המנוחה. עם זאת הוא טוען, כי אין לגזור גזירה שווה מן העובדה שבמ"ח 7929/96 הוחלט על עריכתו של משפט חוזר. לעניין זה הוא מזכיר, כי ההחלטה במ"ח 7929/96 ניתנה לאחר לבטים רבים ועל בסיס הצטברות עילות שלא היה בכל אחת מהן, כשלעצמה, להצדיק את קיומו של משפט חוזר. עוד הוא טוען, כי בעוד שבעניין רצח דני כץ ז"ל נחלקו הדעות במשרד המשפטים באשר לקיומה של עילה למשפט חוזר, הרי כאן שותפים הן הפרקליטות והן היועץ המשפטי לממשלה לדעה, כי אין מקום לקיומו של משפט חוזר. היועץ המשפטי לממשלה דוחה גם את הנסיון לראות בחקירות בשתי הפרשיות מקשה אחת: המדובר בחקירות שנוהלו במועדים שונים על ידי שני צח"מים שונים, שכל אחד מהם כלל חוקרים רבים. אין זהות בין המורשעים בשתי הפרשיות. הצח"מ שעסק בחקירת דני כץ ז"ל לא עסק כלל בחקירת רצח המנוחה. נגיעתו היחידה לכך באה לידי ביטוי בשמיעת דבריו של אחמד לעניין זה, סמוך מאוד להשלמת חקירת רצח דני כץ ז"ל. צח"מ זה לא

המשיך וחקר את רצח המנוחה. חקירת השב"כ לא נגעה כלל לעניין רצח המנוחה, שכן התקיימה כשבועיים לפני שעורר אחמד, ביוזמתו, עניין זה. הערכות חוקרי השב"כ, או מי מהם, לא היוו בסיס להחלטה לקיום משפט חוזר במ"ח 7929/96 ומקל וחומר שאין להן משקל או משמעות במקרה שבפני.

"הראייה החדשה"

25. בתגובתו לעניין זה מתייחס היועץ המשפטי לממשלה למספר מישורים: ראשית הוא טוען, כי אין למצוא ב"ראיות החדשות" את מה שקוראים מתוכן העותרים. כל שניתן להבין הוא שראש הצ"מ שחקר את רצח דני כץ ז"ל אמר, כי נבדק הקשר בין רצח דני כץ ז"ל לבין רצח המנוחה. אין ניתן לדעת (ומן הסתם לא ניתן יהיה לברר כיום) אם דברים אלה נאמרו ביוזמת ראש הצ"מ או שמא נאמרו במענה לשאלה שכוונה לעניין זה. אין ניתן לדעת מהו ההקשר הכללי בו נאמרו הדברים: האם מדובר באמירה כללית או באמירה בעלת השלכות אופרטיביות (ובענייננו לחקירתו היזומה של אחמד ביום המחרת ואפשר שאף קודם לכן). שנית, טוען היועץ המשפטי לממשלה, כי חוקרי המשטרה לא טענו, כי לא העלו על דעתם כל קשר בין הפרשיות. אדרבא: סנ"ץ גולדגרט, ראש הצ"מ שחקר את רצח דני כץ ז"ל, העיד במשפטם של המבקשים כי עוד בדצמבר 1983 ובינואר 1984 בחן אפשרות לקיום קשר בין רצח דני כץ ז"ל לבין מעשי רצח נוספים ובהם רצח המנוחה, ובמסגרת זו נפגש עם ראשי צוותי חקירה שחקרו מעשי רצח אלה. שלישית, הטענה, כי חוקרי רצח דני כץ ז"ל הם שיזמו את חקירת אחמד בעניין רצח המנוחה אינה מתיישבת עם מהלך החקירה: התוודותו של אחמד מ-26.3.84 אינה תוצר של יוזמת המשטרה, כפי שבאה לידי ביטוי, לפי הנטען, במסיבת העיתונאים ב-25.3.84, אלא המשך של נסיונו של אחמד לזכות במעמד של עד מדינה: ביום 22.3.84 הסתבר לאחמד, כי חבריו הפלילו אותו בכל הנוגע לרצח דני כץ ז"ל. נסיונו להציע עצמו כעד מדינה בפרשייה זו נדחה על הסף. בעת חקירתו על רצח דני כץ ז"ל, ביום 26.3.84 עורר אחמד ביוזמתו את נושא רצח המנוחה והציע להיות עד מדינה בפרשה זו (היועץ המשפטי לממשלה מוצא ראייה לכך שאחמד הוא יוזם המהלך ולא החוקרים גם בכך שבמעמד זה נוקב אחמד בשמות שני שותפים שאינם נמנים עם החשודים ברצח דני כץ ז"ל). החוקרים לא גילו כל להיטות לפתח כיוון חקירה זה (שניזום, לטענת המבקשים, מטעמים). תיק חקירת רצח המנוחה (שנחקר במרחב חיפה ולא במרחב הגליל, שם נחקר רצח דני כץ ז"ל) לא היה מצוי כלל בפני חוקרי צח"מ דני כץ ז"ל - והא ראייה, כי כאשר נחקר אחמד שנית בנושא (ביום 2.4.84, בחלוף שבוע מאז יזם את העלאת הנושא) מסר גירסה כוזבת והחוקרים שקלו את הזמנת תיק החקירה בעניין רצח המנוחה על מנת לברר את טענותיו (נוכח הכוונה להזמין את התיק חזר בו אחמד מגירסא זו ושב על עיקרי גירסתו המקורית מ-26.3.84); רק ביום 24.4.84 הוקם צח"מ חדש לחקירת רצח המנוחה - הצח"מ הוקם במרחב חיפה - ולא במרחב הגליל. רק ביום 29.4.84 נחקר עאטף (שבשמו נקב אחמד עוד ב-26.3.84) בנושא. זאת ועוד - אילו אכן יזמו החוקרים את העלאת נושא רצח המנוחה מדוע לא חקרו את יתר החשודים ברצח דני כץ ז"ל, ולמצער - מדוע לא "הקלו על

עצמם" וגרמו לאחמד להפיל את שותפיו לחקירת רצח דני כץ ז"ל? (לענין זה מציין היועץ המשפטי לממשלה, כי סמיר ופתחי גנאמה לא העלו כל טענת אליבי שהיה בה כדי לשלול, מניה וביה, חשד כי היו מעורבים גם ברצח המנוחה). השוני בזהות החשודים בין הפרשיות מצביע אף הוא, כי הודעותיו של אחמד ניתנו מיוזמתו - ולא מיוזמת המשטרה (מה גם שאחמד עצמו העיד, כי נקב מרצונו בשמותיהם של מוחמד וכמאל. לטענתו, משום שרצה להתנקם בהם עקב סכסוכי עבר. לענין זה מציין היועץ המשפטי לממשלה, כי בעדותו של אחמד נשתכחה ממנו מהותם של אותם סכסוכים דקות ספורות לאחר שהתייחס אליה בעדותו, ובא כוחו נאלץ להזכיר לו).

אינדיקציות לחפות

26. היועץ המשפטי דוחה את הטענה כאילו "טפטפו" החוקרים למבקשים מידע שהתקבל בחקירת אנדריאה וסמודי: אין הוא מוצא הגיון בשימוש במידע שהתקבל בחקירה שנסגרה ושחקריה שוחררו ללא תנאי (לא למותר להזכיר - לאחר שנמצא כי אנדריאה סובל מליקויים נפשיים ונוטה לשקרנות פתולוגית). היות ולרשות המשטרה לא עמדו כל ראיות פיזיות, יכלה המשטרה ליצור כל סיפור מעשה שמצאה לנכון, בלא שתראה עצמה כבולה בפרטי הסיפור שבדה אנדריאה. מה גם שחוקרי הצח"מ שחקרו את המבקשים לא השתתפו בחקירת אנדריאה וסמודי ואין להניח, כי הגירסא שנמסרה בחקירתם של האחרונים נחרטה בזכרונם באופן כה משמעותי עד כדי "טפטופה" שלא מדעת למבקשים. ואם כבר "טפטפו" החוקרים מידע למבקשים מדוע לא הקלו על עצמם ו"טפטפו" גירסה אחידה באשר לאופן ביצוע הרצח ולכלי הרצח? לענין זה מעלה היועץ המשפט לממשלה את האפשרות שאנדריאה, שעבד תקופה קצרה בקפה "פאר" התוודע למבקשים, שמע מפיהם על הרצח או שחשד בהם כמעורבים בו ו"אימץ" לעצמו את סיפור המעשה. עוד טוען היועץ המשפטי לממשלה, כי לבד ממספר מאפיינים בולטים, שקצתם פורסמו בעיתונות (דוגמת חטיפתה של המנוחה ממרכז הכרמל, ומציאת גופתה ביערות הכרמל) קיימים שינויים רבים בין הגירסאות. כך באשר למספר השותפים (לפי אנדריאה - ארבעה או חמישה; המבקשים הם ארבעה) למעשי השותפים לפני החטיפה (לפי אנדריאה - נסיעה לעיר התחתית, על מנת למצוא זונות מהן ירכשו סמים; לפי המבקשים - נסיעה לטירת הכרמל על מנת לחפש זונות ולשכב עמן) ולהתנהגותם במהלך החטיפה. זאת ועוד: לבד מהודאותיהם של המבקשים בפני חוקרי המשטרה עמדו בפני בית המשפט גם הודאתו של מוחמד בפני שוטר שהושם בתאו והתחזה לעציר. אמירתו לעורך דינו: "חלס, סיפרתי להם הכל", הפרכת טענת האליבי של כמאל, שטען, כי במועד ביצוע הרצח שירת בצבא; העובדה שבית הקפה בו שהו המבקשים לפי הודאותיהם היה אכן פתוח עד חצות הלילה ביום הרצח; העובדה שרכבו של עאטף, שלפי ההודאות שימש לביצוע החטיפה, אכן היה בבעלותו במועד ביצוע הרצח והיה במצב נסיעה; השחזורים המדוקדקים והמדויקים שביצעו המבקשים, מעבר להודאותיהם המילוליות (לענין זה מסכים היועץ המשפט לממשלה, כי השיחזור הראשון שביצע אחמד היה שגוי, אלא שהוא מוסיף, כי קדמה לו

הודאה מלאה ומדוקדקת שהעמידה דברים כהווייתם והשחזור השגוי נבע מכעסו של אחד מהם על שלא זכה למעמד של עד מדינה).

הכאת המבקשים

27. היועץ המשפטי לממשלה מציין, כי הטענות בדבר הכאת המבקשים (ולמצער שלושה מהם, שכן אחד מהם שהעלה גם הוא טענה זו חזר בו ממנה) הועלו במשפט הזוטא. דא עקא, שהמבקשים לא מצאו לנכון להעיד במשפט הזוטא, לא נמצאו ראיות רפואיות אובייקטיביות לטענתם והעדים שהעידו מטעמם לעניין זה נמצאו בלתי אמינים. הוא הדין בטענות בדבר פיתויו של אחד לבצע עסקת טיעון, מה גם שאחד עצמו העיד, כי לא האמין לדבריהם של החוקרים אודות עסקת טיעון.

הכשל בייצוג

28. גם לעניין הטענה בדבר הכשל בייצוג, טען בפני היועץ המשפטי לממשלה. צוין, כי כעולה מפרוטוקול משפט הזוטא, סרבו המבקשים, מטעמיהם, להעיד במשפט הזוטא (אחד ועאטף נימקו זאת באכזבתם מאי קבלת גירסתם במשפט הזוטא הקודם - שנגע לחקירתם בפרשת רצח דני כץ ז"ל). ממילא, גם עדויותיהם (וליתר דיוק עדויות שלושה מהם, מומחם בחר שלא להעיד גם בהליך העיקרי, משום שסרב להיחקר על ידי באת כוח המדינה) בהליך העיקרי, לא זכו לאמונו של בית המשפט. ההיפך הוא הנכון. אין לומר אפוא, כי חולשת הייצוג היא שעמדה בעוכרי המבקשים. אפשר שחולשת טענותיהם העובדתיות היא שעמדה ביסוד אי העדתם. כל עוד אין המבקשים חושפים את מסכת יחסיהם עם באי כוחם, אין הם יכולים להישמע בטענה כי כשל בייצוג (ולא כשל בגירסה) הוא שעמד ביסוד הרשעתם. היועץ המשפטי לממשלה מוסיף וטוען, כי העובדה שלא נמצאו עורכי דין שקיבלו עליהם מיד את ייצוגם של המבקשים ניתנת להסבר נוכח היקפו הרב של התיק ומיעוט התמורה שבצידו וכי אין לתלות קושי זה באווירה ציבורית או במשוא פנים מוקדם נגד המבקשים. הואיל ורצח המנוחה פוענח רק למעלה משנה וחצי מאז התרחשותו עמד חלוף הזמן בעוכרי התביעה, כשם שעמד בעוכרי עורכי דינם של המבקשים והעיכוב בתחילת המשפט לא שינה לעניין זה. העובדה שעורכי הדין לא נכחו כולם בכל הדיונים אינה מלמדת אף היא על כשל בייצוג. לא פעם נוצרת "חלוקת עבודה" במשפטים מרובי נאשמים. המבקשים לא ציינו גם כיצד פגע היעדרם של עורכי הדין בייצוגם של מי מהם. עורכי הדין גילו מיומנות סבירה, גילו מעורבות פעילה ואפקטיבית במהלך המשפט והייצוג שהעניקו לא נפל מן הסטנדרט המינימלי של ייצוג הולם. אורך סיכומיהם, כשלעצמו, אינו מהווה אינדיקציה בלעדית של טיב הייצוג. זה נובע גם מתמונת הראיות ומן הכלים שהעמידו מרשיהם לרשותם.

ההכרעה בבקשה

בפתח הדברים - על הזיקה למ"ח 7929/96

29. הבקשה המצויה בפני נוגעת, ולו על פניה, לסיטואציה ייחודית במינה, בה חלק נכבד מטענותיהם של המבקשים מבוסס על הכרעתי במ"ח 7929/96, שם הוריתי על קיומו של משפט חוזר. בנסיבות חריגות אלו, מצאתי לנכון לאפשר למבקשים להשלים את בקשתם (שהוגשה בטרם ניתנה החלטתי במ"ח 7929/96) לאור האמור בהחלטתי. מטעם זה גם הצעתי למבקשים להמתין עד להשלמת המשפט החוזר. אולם המבקשים העדיפו, וטעמיהם עמם, כי עניינם יידון כבר עתה. אי לכך דנתי בבקשתם על בסיס החומר המצוי בפני כעת.

30. אין חולק על קיום זיקות בין פרשת רצח דני כץ ז"ל לבין פרשת רצח המנוחה. תחילת החקירה שהניבה את הגשת כתב האישום נגד המבקשים ואת הרשעתם היתה במהלך חקירת רצח דני כץ ז"ל. הודאותיהם של המבקשים ברצח המנוחה נגבו שבועות ספורים לאחר גביית ההודאות ברצח דני כץ ז"ל. שניים מן המורשעים ברצח דני כץ ז"ל הורשעו גם ברצח המנוחה. שניים מעורכי הדין שייצגו את הנאשמים ברצח דני כץ ז"ל ייצגו שלושה מן המבקשים (אחמד יוצג על ידי עורך דין שלא נטל חלק במשפטו הקודם, עאטף יוצג על ידי עורך דין שנטל חלק במשפט הקודם, אך ייצג נאשם אחר, כמאל ומוחמד יוצגו על ידי עו"ד נוסף שנטל חלק במשפט הקודם). לבד מזיקות ישירות אלו, אין להתעלם גם מקווי דמיון נוספים בין הפרשיות: בשני המקרים התבססה ההרשעה, בראש ובראשונה, על הודאות הנאשמים. לא נמצאו עדים נוספים (זולת הנאשמים עצמם) לביצוע מעשי הפשע. הראיות החפציות שנאספו היו מועטות. כלום עלינו להסיק מקיומם של קווי הדמיון ומקיומן של הזיקות, כי קיום משפט חוזר בפרשייה אחת משליך, מניה וביה, גם על הפרשייה השנייה? תשובתי על כך היא בשלילה.

31. אכן, ביסודו של דבר, עסקינן בשתי פרשיות רצח שונות, שהתרחשו בהפרשי זמן משמעותיים. הפרשיות נחקרו על ידי צוותי חקירה שונים שהשתייכו למרחבים משטריים שונים. פעילותם של צוותי החקירה לא היתה סימולטנית: הצח"מ הראשון שחקר את רצח המנוחה פוזר בטרם נרצח דני כץ ז"ל והצח"מ השני הוקם לאחר פיזור הצח"מ שחקר את רצח דני כץ ז"ל. גם ההליכים המשפטיים בשתי הפרשיות התנהלו בנפרד, במועדים שונים, בפני מותבים שונים. נוכח כל זאת, אין לומר כי המדובר בפרשיות תאומות המקרינות זו על זו. כשם שלא ניתן היה להשליך מקביעת האשמה בפרשייה אחת לגבי בירור האשמה בפרשייה השנייה (והשוו: ע"פ 4009/91 מדינת ישראל נ' פלוגי, פ"ד מז (1) 209), כך אין גם מקום להשליך מקיום משפט חוזר בפרשייה אחת על קיום עילה למשפט חוזר בהליך השני. גם "דו"ח קרפ", עליו מסתמכים המבקשים אינו נוגע לרצח המנוחה (ההתייחסות היחידה בדו"ח לרצח המנוחה, היא התייחסות אגבית, על דרך הבאת הערתו של סנ"צ ד"ר גנתון, לפיה ייתכן שמעורבותם של אחמד ועאטף ברצח המנוחה, עובדה שלא היתה ידועה לבודקי

הפולגרף, השפיעה על ממצאי המהימנות שלהם - עמ' 35 לדו"ח) וממילא הממצאים והאמירות בדו"ח אינם נוגעים לבקשה שבפני. יתרה מזו, גם בהחלטתי במ"ח 7929/96 אין ניתן למצוא קביעות הניתנות להחלה, כמות שהן, בעניין שבפני כעת. החלטתי במ"ח 7929/96 התבססה על המכלול שהובא בפני שם - לא על טענות מובחנות ומוגדרות הניתנות ל"יבוא" ולהחלה כאן. לא למותר לציין, כי מכלול זה התבסס, בין היתר, גם על ממצאים ונסיבות שאינם מתקיימים כלל במקרה שבפנינו. כך חילוקי הדעות בין גורמי התביעה, וכך חומר החקירה של השב"כ (ולכך אדרש בהמשך). אי לכך, הגם שאין בכוונתי להתעלם מן ההליכים הנוגעים לחקירה ולהעמדה לדין בעניין רצח דני כץ ז"ל, לא מצאתי בסיס לטענה, כי מעצם מתן החלטה על קיומו של משפט חוזר בעניין זה מתחייבת החלטה זהה גם בעניין שבפני. אבחן איפוא את הבקשה שבפני לגופה.

מסגרת הדין

32. סעיף 31(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן: "החוק"), בנוסחו הנוכחי (לאחר חקיקת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 22), התשנ"ו-1996) קובע:

"נשיא בית המשפט העליון או המשנה לנשיא או שופט אחר של בית המשפט העליון שקבע לכך הנשיא רשאי להורות כי בית המשפט העליון או בית משפט מחוזי שיקבע לכך, יקיים משפט חוזר בעניין פלילי שנפסק בו סופית, אם ראה כי נתקיים אחד מאלה:

(1) בית המשפט פסק כי ראיה מהראיות שהובאו באותו ענין יסודה היה בשקר או בזיוף ויש יסוד להניח כי אילולא ראיה זו היה בכך כדי לשנות את תוצאת המשפט לטובת הנידון;

(2) הוצגו עובדות או ראיות העשויות, לבדן או ביחד עם החומר שהיה בפני בית המשפט לראשונה, לשנות את תוצאות המשפט לטובת הנידון;

(3) אדם אחר הורשע בינתיים בביצוע אותו מעשה העבירה ומהנסיבות שנתגלו במשפטו של אותו אדם אחר נראה כי מי שהורשע לראשונה בעבירה לא ביצע אותה.

(4) נתערר חשש של ממש כי בהרשעה נגרם לנידון עיוות דין".

שופטיו של בית משפט זה שבו ונדרשו לסעיף זה, למשמעותו, למדיניות העומדת בבסיסו ולהרחבת תחולתו בעקבות תיקונו (וראו, לדוגמא: מ"ח 6148/95 משה עזריה נ' מדינת ישראל, פ"ד נא (2) 334, מ"ח 6731/96 ברנס נ' מדינת ישראל, פ"ד נא (4) 241, מ"ח 7929/96 כוזלי נ' מדינת ישראל (טרם פורסם), מ"ח 7558/97

סימון בן-ארי נ' מדינת ישראל (טרם פורסם)). לעניין זה כתבתי בפסק דיני במשפט החוזר בעניין רצח דני כץ

ז"ל:

"אכן, ביסוד הסמכות לעריכתו של משפט חוזר - כמו גם הוראות סעיף 31(א) לחוק - מונח איזון בין שני ערכים מרכזיים... הראשון, עניינו הצורך בהבטחת מנגנון דיוני אשר יאפשר תיקון טעות שנפלה בהרשעתו של אדם. כך, שכן 'מעשה השפיטה הוא מעשה אנוש וגם השופט עשוי לטעות'... ערך זה מבוסס על ההכרה בכך, כי 'מטבע הדברים לא קיימת, וטרם נוצרה, באיזו ארץ שהיא מערכת משפט העשויה לפעול בשלמות וללא תקלה ולעשות צדק מוחלט'... הוא טומן בחובו לא רק את ההכרה במגבלותיה של השפיטה אלא גם את אמון הציבור בהכרה עצמית זו של מערכת השפיטה את גבולותיה... הערך השני העומד ביסוד נקודת האיזון שבעריכתו של משפט חוזר, הוא עיקרון סופיות הדיון. אין זה ערך של מה בכך. זוהי נקודת המוצא... אכן, 'מי שהיה לו יומו בבית המשפט ודינו הוכרע, צריך לראות בכך סוף פסוק. אין זה ראוי לפתוח משפטים מחדש לאחר שנסתיימו. הפסיקה צריכה להיות יציבה ופתוחה לשרת את עניינם של נאשמים אחרים, הממתינים לביורר משפטם'... ערך זה, של סופיות הדיון, אינו שואב את כוחו רק מצרכיה של המערכת השיפוטית ומערכת האכיפה הפלילית: כוחו עומד לו גם מן האינטרס החינוכי וההרתעתי שביסוד פסק הדין (ראו: ש.ז. פלר, "הרהביליטציה: מוסד משפטי מחוייב המציאות", משפטים א (התשכ"ח) 497, 503).

... איזון זה בין העקרונות השונים עליהם עמדת, הוא המונח ביסוד הוראותיו וסעיפיו של סעיף 31(א) לחוק, הדן במשפט חוזר בעניין פלילי. הסמכות לערוך משפט חוזר נתונה אך משעה שפסק הדין הינו סופי. היא תלויה בהתקיימותן של אחת מארבע העילות שבסעיפים 1(א) ו- 31(א)(4) לחוק. משפט חוזר הינו החריג ולא הכלל... אכן, 'משפט חוזר אינו ערעור נוסף. זהו מוסד מיוחד, המאפשר לבחון נוספות פסק דין פלילי מקום שהאיזון הראוי בין השאיפה לאמת לבין השאיפה לסופיות הדיון מצדיק זאת' (מ"ח 7929/96, פסקאות 51-53).

בענייננו מעוררים המבקשים טענות הבאות, לכאורה, בגדרם של סעיפים 31(א)(2) ו-31(א)(4)

לחוק. נפנה תחילה לטענת "הראיות החדשות".

"הראיות החדשות"

33. בהחלטה במשפט הזוטא מתאר בית המשפט המחוזי את מהלך האירועים שהובילו להתוודותו של

אחמד:

"בהמשך לשיחה הנ"ל מיום 22.3.84 ארעה ביום 26.3.84 התפתחות מפתיעה. ביום זה חקרו פקד אברמוביץ ורס"ר ג'אנם את הנאשם קוזלי בענין רצח דני כץ. אתם היה רס"ל פרץ. באותו מעמד פנה אחמד קוזלי אל פקד אברמוביץ ושאל אם אפשר להיות עד מדינה ולספר על מקרה נוסף. לשאלה על איזה מקרה השיב הנאשם קוזלי: 'דפנה כרמון'... מן הראוי כמו כן לחזור ולהדגיש, שהנאשם קוזלי נחקר אז בפרשת רצח דני כץ. פקד אברמוביץ וחבריו לצח"מ במיוחד ואנשי המשטרה בכלל לא ידעו עד יום 26.3.84, שקיים קשר כלשהו בין מבצעי רצח דני כץ למבצעי רצח דפנה כרמון (אברמוביץ - ע' 109; חסון ג'אנם - ע' 282).

דבריהם של פקד אברמוביץ וחסון ג'אנם בעניין הנ"ל לא נסתרו ולא הוכחו ואנו קובעים לפיהם, שמאז גילוי גופת המנוחה דפנה כרמון עד ל- 26.3.84 לא השיגה המשטרה מידע על קשר בין הנאשמים בתיק הנוכחי לבין העבירות המיוחסות להם בתיק זה" (עמ' 4-6 להחלטה).

בהכרעת דינו (בעמ' 30) חזר בית המשפט המחוזי על תיאור זה והוסיף:

"נראה לנו שנקודת האחיזה האיתנה ביותר לגבי האמת בסיפורי כוזלי היא הנסיבות שבהן סיפר כוזלי למשטרה על הקשר שלו למקרה הרצח. ראינו שכוזלי סיפר את סיפורו ביום 26.3.84 לפקד אברמוביץ ולרס"ר ג'אנם אחרי שפרשת הרצח וחקירתה היו רדומות במשך כשנה וחצי ולא העסיקו איש. איש לא יכול היה לבוא אז אל כוזלי ולייחס לו את אשמת הרצח אלמלא גילה את הדבר בעצמו... לאור הנסיבות שבהן סיפר כוזלי על הקשר שלו לרצח דפנה כרמון אין לנו ספק, שספורו זה היה ספור אמיתי וכי רק אדם הקשור אישית למעשים אלה יכול היה להביא סיפור כזה" (עמ' 40 להכרעת הדין").

34. עיון בקטעי העיתונות (לרבות תמליל הכתבה) שצרפו המבקשים לבקשתם מעורר מספר שאלות: ראשית, מה נאמר במסיבת העיתונאים שהתקיימה ביום 25.3.84, על ידי מי נאמר ובאילו נסיבות נאמר? שנית, מה נפקותה של אמירה זו לגבי הרשעתו של אחמד? שלישית, מה נפקותה של אמירה זו לגבי הרשעת יתר המבקשים? נבחן תחילה את שנאמר במסיבת העיתונאים. לא הובא בפני בית המשפט תמליל מפורש של הדברים. הדיווחים המובאים בתקשורת הם דיווחים עקיפים. נאמר בהם, כי המשטרה (באחד הפרסומים יוחסה האמירה לראש צוות החקירה, סנ"צ גולדגרט) בודקת קשר אפשרי בין רצח דני כץ ז"ל למעשי רצח נוספים שהיו באיזור וטרם פוענחו (באחד הפרסומים נכתב, כי "יבחנו גם מקרי רצח נוספים שפוענחו לכאורה, אלא שמי שהורשע בהם ממשיך וטוען לחפותו). לא ניתן להבין מן הכתבות הללו באילו נסיבות הועלה נושא חקירת רצח המנוחה: האם דוברים מטעם המשטרה הם שהעלו נושא זה מיוזמתם, כביטוי לצעדים אופרטיביים שנקטו או שיינקטו, או שמא השיבו לשאלות שהעלו כתבים? האם עניין רצח המנוחה הוזכר במיוחד ובמובחן או שמא נכרך בכפיפה אחת יחד עם מקרי רצח בלתי מפוענחים (וכאמור לעיל - גם מפוענחים) אחרים? כל שניתן להקיש בודאות מדיווחים עיתונאיים אלה הוא שסוגיית הזיקה האפשרית בין רצח דני כץ ז"ל לבין רצח המנוחה היתה בתודעת המשטרה ביום 25.3.84. אכן, גם בהתחשב בכך, ניתן להניח, כי אילו הובאו קטעי עיתונות אלה בפני בית המשפט המחוזי היה משנה, ולו במעט, את הנמקתו. אפשר שלא היה נכתב "שפרשת הרצח וחקירתה היו רדומות במשך כשנה וחצי ולא העסיקו איש" או "שאיש לא יכול היה לבוא אז אל כוזלי ולייחס לו את אשמת הרצח אלמלא גילה את הדבר בעצמו". ניתן אף לומר, כי אפילו לא היה עניינה של המנוחה מועלה במפורש במסיבת העיתונאים האמורה, ניתן היה להניח, כי סמיכות הזמנים והסמיכות הגיאוגרפית שבין שני מקרי הרצח, כמו גם נסיבות היעלמה של המנוחה (בימיו הראשונים של מבצע של"ג, ובקרבת מקום מגוריה) העלו הרהור בלב אנשי משטרה (ואפשר שגם בלב עיתונאים או אזרחים מן השורה) כי קיים קשר בין המקרים

(ומזכרו של החוקר פריינטה אכן מבטא זאת). במובן זה, מוכן אני לקבל את הטענה, כי בדיווחים העיתונאים היה כדי לשנות את ניסוח פסק דינו של בית המשפט המחוזי. אולם בכך לא סגי: עניינו של סעיף 31(א)(2) לחוק הוא בנסיבות בהן העובדות או הראיות שהוצגו עשויות לשנות את תוצאת המשפט לטובת הנידון. לפיכך, שומה עלינו להידרש לשאלה השניה שהעליתי והיא השפעתו של מידע זה על הרשעתו של אחד.

35. אפילו נקבל את ההנחה, כי ביום 26.3.84 היו חוקריו של אחד מודעים לקיומה של אפשרות לכך שמי מן החשודים ברצח דני כץ ז"ל היה שותף גם ברצח המנוחה (וסנ"צ גולדגרט בעדותו ציין, כי חודשים ספורים קודם לכן בחן אפשרות לקשר בין הפרשיות, על מנת לנסות ולפענח את רצח דני כץ ז"ל), שומה עלינו לבחון אם התנהלות החקירה מתיישבת עם התזה שמעלים המבקשים, ולפיה החוקרים הם שיזמו את הודאתו של אחד. בחינה זו תתקיים בשני מישורים: המישור הסימולטני - בו תיבחן תקפותה של התזה ביחס לארבעת החשודים האחרים ברצח דני כץ ז"ל ומישור הזמן - בו תיבחן התפתחות החקירה בעניין רצח המנוחה לאחר מסיבת עיתונאים. במישור הסימולטני - לא הוצג בפני מסמכים כלשהם המתעדים חקירת מי מן החשודים ברצח דני כץ ז"ל (זולת אחד) בעניין רצח המנוחה - בשלב בו פעל עדיין הצח"מ שחקר את רצח דני כץ ז"ל. לעניין זה, מציין היועץ המשפטי לממשלה, כי אמנם במשפט הזוטא בעניין רצח דני כץ ז"ל טען סמיר גנאמה, כי חוקריו לחצו עליו להודות כי רצח את המנוחה יחד עם מוחמד וכמאל, והרפו ממנו משמסר אליבי לפיו עבד ברמת הגולן באותה עת, ואילו פתחי גנאמה העיד, כי חוקריו לחצו עליו להודות, כי ביצע את רצח המנוחה עם סמיר גנאמה, עאטף ואחמד, וכי הרפו ממנו, משמסר אליבי, לפיו עבד במרכול בצ'ק פוסט בשעות הבוקר. אולם, בהקשר זה מציין היועץ המשפטי לממשלה את העובדה שבית המשפט (בפרשת דני כץ ז"ל) סרב לקבל גירסאות אלו, את הסתירה ההגיונית בין הגירסאות לבין עצמן, כמו גם את הסתירה ביניהן לבין הגירסה שמסר אחד בחקירתו ביום 26.3.84. עוד מצביע היועץ המשפטי על הפירכה בטענה, לפיה עבודתו של סמיר בגולן, ומקל וחומר עבודתו של פתחי במרכול בצ'ק פוסט בשעות הבוקר, היוו "אליבי" השולל מכל וכל את השתתפותם ברצח שבוצע ביום ששי בלילה בחיפה. אין גם מחלוקת, כי עאטף נחקר לראשונה בעניין רצח המנוחה רק ביום 29.4.84. במישור הזמן ניתן לראות, כי העלאת נושא רצח המנוחה בחקירתו של אחד (מיום 26.3.84) לא הניבה המשך מידי ולא עוררה פעילות משטרתית מאומצת. אחד נחקר שנית, בחלוף שבוע (ביום 2.4.84). לא למותר להזכיר, כי גם בשלב זה לא נמצא צורך להביא בפני הצח"מ את תיק חקירת המנוחה). פעילות החקירה האינטנסיבית החלה רק ביום 29.4.84. ביני לביני (ביום 16.4.84) פנה קצין אגף החקירות במחוז חיפה, סנ"ץ י. לוי לקצין אגף חקירות במרחב חיפה. במכתבו ציין:

"במהלך חקירת תיק רצח דני כץ ז"ל הציע החשוד אחד מזייד כוזלי לשמש עד מדינה בתיק רצח דפנה כרמון ז"ל (וכן בתיק רצח דני כץ בו הוא מואשם) ... מברור הנשוא כאמור עולה שאין ממש בפרטים

הראשונים שמסר ולכן עולה ספק רב בהצעתו. החומר מועבר לעיון ובחינה מחדש ע"י הצח"מ במרחב".

ביום 24.4.84 הוקם הצח"מ החדש. ביום 29.4.84 החלה חקירת המבקשים, ובמהלך כשבועיים הודו כולם ברצח המנוחה.

36. מהלכה וסופה של השתלשלות דברים זו מעידים על תחילתה: חוקרי צח"מ דני כץ ז"ל לא נקטו פעולות חקירה של ממש בהתייחס לרצח המנוחה: לא נמצא תיעוד בדבר חקירת מי מן החשודים ברצח דני כץ ז"ל (למעט אחמד) בעניין זה. גם משהתעורר העניין ביום 26.3.84, במהלך חקירתו של אחמד, אין התנהגותם של החוקרים מלמדת על ציפיה להעלאת הנושא, או אף על ייחוס חשיבות לדברי אחמד. ההיפך הוא הנכון: תגובתם היא איטית ומסתייגת - חולפים ימים ושבועות עד שהמידע שנאסף מועבר "בצינורות המקובלים", תוך הסתייגות ממנהיגותו, לטיפולו של צוות אחר במרחב אחר. התנהלות זו מתיישבת עם התזה הבסיסית שהעלה בית המשפט המחוזי, ולא עם התיזה שמעלים המבקשים כאן. כשתיזה זו ניצבת מול הדיווח ממסיבת העיתונאים - אודות דברים שתוכנם המדויק אינו ברור ונסיבות אמירתם לוטות אף הן בערפל - אין לומר, כי דיווחים עיתונאיים אלה עשויים לעלות כדי ראיות "העשויות", לבדן או ביחד עם החומר שהיה בפני בית המשפט בראשונה, לשנות את תוצאות המשפט לטובת הנידון". דברים אלה יפים לעניין הרשעתו של אחמד, ומקל וחומר שהם יפים גם לעניין הרשעתם של יתר המבקשים - בין עאטף, שנחקר לראשונה רק ב-29.4.84, ובין מוחמד וכמאל, שממילא לא היו בין החשודים ברצח דני כץ ז"ל.

37. חומר החקירה של השב"כ, שאף עליו מסתמכים המבקשים, אינו מהווה "ראייה חדשה" בענייננו. חקירת השב"כ התקיימה בין התאריכים 9-11/4/84. דו"ח השב"כ לעניין זה פותח במלים: "בתאריכים 9-10 אפר' 1984 טפלנו בחקירתם של החשודים ברצח דני כץ ז"ל מההיבט של המניע לרצח בלבד". אותה עת לא התנהלה פעילות חקירתית של ממש בענין רצח המנוחה. שתי חקירותיו של אחמד, שעל יחס המשטרה אליהן כבר עמדנו, אינן משנות את התמונה. אין בחומר שבפנינו כל אינדיקציה לכך שהשב"כ היה מודע להן כלל. גם בתמלילי האזנת הסתר לנחקרים או בדו"ח קרפ לא נמצאה כל התייחסות לעניין זה. מכל הטעמים הללו, כמו גם מן הטעמים בעומדים ביסוד הניתוק בין שתי פרשיות הרצח (וראו פסקה 31 לעיל) אין לראות בחומר החקירה של השב"כ "ראייה חדשה" או לייחס לו משקל כלשהו בענייננו.

עיוות הדין

38. כאמור לעיל, קובע סעיף 31(א)(4) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, כי ניתן להורות על קיומו של משפט חוזר גם אם:

"נתעורר חשש של ממש כי בהרשעה נגרם לנידון עיוות דין".

בהתייחסי לעילה זו, ציינתי:

"משפט חוזר אינו ערעור נוסף. זהו מוסד מיוחד, המאפשר לבחון נוספות פסק דין פלילי מקום שהאיזון הראוי בין השאיפה לאמת לבין השאיפה לסופיות הדיון מצדיק זאת" (מ"ח 6731/96, בעמ' 356).. לבחינתה של עילה זו, על הנשיא להשקיף 'במבט-על' על מלוא חומר הראיות - המקורי והנוסף - ולשאל עצמו, אם על פי השקפתו שלו, קיים חשש של ממש כי בהרשעת המבקש נגרם עיוות דין" (שם, בעמ' 356, 359, 360; ראו גם: מ"ח 7929/96 אחמד כוזלי נ' מדינת ישראל - טרם פורסם).

בהקשר זה יש לדון בטענה בדבר כשל הייצוג.

הייצוג המשפטי

39. מלכתחילה, אין הטיעונים תחת ראש פרק זה מייחסים לסניגוריהם של המבקשים אותה דרגת חוסר כשירות, אותו אי תיפקוד או אותם קשיים אובייקטיביים שלקיומם נטען במ"ח 7929/96. הטענה בדבר כשל בייצוג מתמקדת, בבסיסו של דבר, בשלושה רכיבים: באי העדתם של המבקשים במשפט הזוטא, בנוכחותם החלקית של באי כוחם בדיונים ובקיצור סיכומיהם. כאמור לעיל, תירצו שניים מן המבקשים (אחמד ועאטף) את סירובם להעיד בתסכולם נוכח דחיית גירסתם במשפט בעניין רצח דני כץ ז"ל, מבקש שלישי (מוחמד) תירץ את סירובו להעיד (בהליך העיקרי) באי רצונו להיחקר על ידי התובעת. אין בפנינו טענה, כי לא כך היו פני הדברים. מובן הוא, כי עורך דין יכול להמליץ למרשו, לשכנעו, ואף לדחוק בו להעיד. אין הוא יכול לכפות עליו לעשות כן. זאת ועוד: אין להוציא מכלל אפשרות מצבים בהם גם עורך דין מומחה ומיומן ימליץ למרשו להימנע מלהעיד. מטעמים טקטיים או אחרים. העובדה שעורך דין אחר סבור כיום, בדיעבד, כי ראוי היה ליתן עדות במצב זה אינה מחייבת בהכרח את המסקנה, כי עורך הדין הראשון התרשל או שגה. במקום אחר אמרתי:

"אפשר ובהרהור שלאחר מעשה סבורים המבקשים, או יועצים משפטיים נוספים אליהם פנו כעת, כי ניתן היה להעלות טיעונים נוספים ולבחון קווי פעולה נוספים שאפשר והיו מסייעים למבקשים. אך בכך אין די. לעניין זה נפסק:

'אך מובן הוא כי אין הדיון בערכאה הראשונה מעין 'חזרה כללית' לקראת הדיון הסופי בערכאת הערעור. כמתחייב מסופיות הדיון על הצדדים לכלכל את צעדיהם בערכאה הדיונית, ואין בידם להתאים עצמם לאחר מכן בערעור על פי

תוצאות הדיון' (ע"פ 747/86 מיכל הלל ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד מב (3) 447, 456; ראו גם מ"ח 4281/98 אלכסנדר לב נ' מדינת ישראל, טרם פורסם).

דברים אלה יפים, כמובן, מקל וחומר, לענייננו, בו לאחר שנסתיימו כל ההליכים בעניינם של המבקשים מתבקש בית המשפט לשוב ולעיין בטענות שהועלו ונדחו או לעיין לראשונה בטענות שהמבקשים (או באי כוחם דאז) בחרו בשעתו שלא להעלותן כלל" (מ"ח 6983/98 דורון יעקובוביץ נ' מדינת ישראל, טרם פורסם).

40. טענותיהם הנוספות של המבקשים באשר להיעדרם של עורכי דין מדיונים ובאשר לקיצור סיכומיהם, אינן מקימות אף הן ראייה לכשל בייצוגם. מוכן אני להניח, כי לא כל עורכי הדין נכחו בכל ישיבה. אולם טיבו של ייצוג משפטי אינו נמדד על ידי רשימת נוכחות המוצבת באולם המשפט. לא הובאו בפני ראיות של ממש לכך שעורכי דין נעדרו (בין כשיטה ובין בדיונים קריטיים) מדיונים שנגעו, בראש ובראשונה למרשיהם, וכי עקב כך נמנעה האפשרות לעורר נושאים וסוגיות החיוניים להגנת המבקשים או מי מהם. בנסיבות אלו, איני מוצא מקום לחוות דעה באשר לנסיבות בהן תצביע היעדרות עורך דין מדיונים על ייצוג כושל. גם את הסיכומים שהוגשו אין למדוד באמת מידה אריתמטית. בהליך מעין זה, בו הושתתו ראיות התביעה, רובן ככולן, על הודאות שמסרו המבקשים, מועתק ממילא מרכז הכובד לשלב משפט הזוטא. על כן, כשלונם של המבקשים במשפט הזוטא הגביל ממילא את יריעת המחלוקת בהליך העיקרי (לא למותר לציין, כי סיכומיו של עאטף, שטען כי רכבו, בו בוצעה, לפי ההודאות, חטיפת המנוחה, לא היה תקין במועד החטיפה, היו הארוכים ביותר והחזיקו שבעה עשר עמודים). בהתחשב בכלל השיקולים שנמנו לעיל, לא מצאתי לנכון לקבוע כי ייצוגם של המבקשים היה ייצוג כה כושל עד שיש בו כדי לעורר "חשש של ממש" כי בהרשעתם נגרם להם עיוות דין.

האינדיקציות לחפותם של המבקשים

41. כאמור לעיל, עשויות טענות בדבר קיומן של אינדיקציות לחפות להצטרף לטענות אחרות לקיומו של משפט חוזר. כשהן עומדות לעצמן, אין הן חורגות, ככלל, מגדרן של טענות ערעור, וככאלו אינן יוצרות עילה לקיומו של משפט חוזר (וראו מ"ח 7929/96, פסקה 73). בענייננו לא מצאתי בבקשה שבפני טענות העשויות להקים, ולו במצטבר, עילה לקיומו של משפט חוזר. ממילא מתמעטת חשיבותן של טענות החפות. עם זאת מצאתי לנכון להתייחס גם לטענות אלו, ולו בקצרה. ראשית, באשר לדמיון בין גירסת אנדריאה לגירסת המבקשים: אמת, קיימים קווי דמיון בין הגירסא שמסר אנדריאה בשעתו לבין הגירסאות שמסרו המשיבים. אולם, בצידם של קווי דמיון אלה (הנובעים בחלקם מזהותן של נקודות ההתחלה ונקודות הסיום בשני סיפורי המעשה) קיימות גם נקודות שוני מהותיות, שצויינו לעיל. זאת ועוד: על מנת להניח, כי דמיון זה אינו מקרי והוא נובע מ"השראתם" המודעת או הבלתי-מודעת של החוקרים, עלינו להניח, כי חוקרי הצח"מ השני עיינו

בגירסאות שנמסרו כשנתיים קודם לכן על ידי מי שאובחן כלוקה בנפשו וכנוטה לשקרים פתולוגיים ואשר שוחרר בלא תנאי ולא נמצא כל קשר בינו לבין רצח המנוחה, שינו ממצאים אלה (לפי גירסת ההשראה המודעת) או שהללו נחרטו בזכרונם (לפי גירסת ההשראה הבלתי מודעת) ואז "השרו" את המבקשים, במודע או שלא במודע, במידע זה. תסריט זה הוא, לכל הפחות, מרחיק לכת. לא לחינם הערתי במ"ח 7929/96, כי טענה דומה (ואף מצומצמת יותר - שכן שם עסקו הדברים אך בקיומה של "השראה" ולא במקור המידע שהושרה) היא הבעייתית ביותר מכלל הטענות שהובאו בפני שם (שם, בפיסקה 71).

42. טענת אחד באשר להודאה שהודה עקב הבטחת עסקת טיעון נדונה אף היא פעמיים. הן בבית המשפט המחוזי (במשפט הזוטא, שם היתה זו הטענה היחידה שהועלתה מטעמו) והן בבית המשפט העליון - ונדחתה. קראתי את הנמקותיהן של ערכאות אלו לעניין זה והן מדברות בעד עצמן. הוא הדין בטענותיהם של שלושת המבקשים האחרים בדבר הכאתם. אין מקום לכך שטיעון שלא טענו המבקשים במו פיהם במשפט הזוטא ישוב ויובא כעת כעילה לקיומו של משפט חוזר, שלא בגדרי העילות הקבועות בסעיף 31(א) לחוק.

עיוות הדין - סיכום

43. הגיעה השעה לאותו "מבט על", שלשמו התייחד סעיף 31(א)(4). אכן, כאמור בראשית הדברים, הנסיבות במקרה זה הן חריגות: ראשית, העיכוב במציאת גופתה של המנוחה, כמו גם המבוי הסתום אליו נקלעה החקירה בתחילה, הקשו על מציאת ראיות חפציות. הרשעת המבקשים נסמכת, בראש ובראשונה, על דבריהם הם ומטעם זה אין היא קובעת ממצאים מבוררים באשר לחלקו של אחד מהם בחטיפה, באונס וברצח. דבר זה מחייב זהירות ראויה בבחינת הודאותיהם של הנאשמים. שנית, שניים מן המבקשים שבפני הורשעו גם ברצח דני כץ ז"ל בעקבות חקירה ומשפט שהתקיימו בסמיכות זמנים לחקירתם ולמשפטם של המבקשים כאן. בעניין רצח דני כץ ז"ל בוטלה הרשעתם של הנדונים שם ועניינם מתברר כעת מתחילתו. שלישית, גם פרשת הודאת השווא של אנדריאה (הן עצם קיומה והן הדמיון בין פרטיה לפרטי הודאתם של המבקשים) מקרינה באופו כלשהו על הבקשה שבפני. עיינתי איפוא בכל החומר שבפני ובסופו של יום לא שוכנעתי, כי מתקיים כאן אותו "חשש של ממש" לעיוות דין, שיש בו כדי להצדיק חריגה מעקרונות היציבות, הסופיות והודאות שביסוד ההליך הפלילי (וראו מ"ח 7929/96, פסקה 52, והאסמכתאות המוזכרות שם). טענותיהם של המבקשים, רובן ככולן, נדונו ונדחו בהחלטות ובפסקי דין מנומקים. החלטתי במ"ח 7929/96 מבוססת על הצטברות נסיבות וגורמים שלא נתקיימו במקרה כאן. אין להתעלם מקווי הדמיון ומן הזיקות הפרסונליות בין המקרים. אולם בבסיסו של דבר קווי ההפרדה בין הפרשיות ברורים: הן במישור הזמן, הן במישור החקירה והן במישור השפיטה. אשר להחלטה על קיום משפט חוזר, בפרשת דני כץ, מן הראוי לחזור ולהדגיש כי כל מקרה ונסיבותיו,

כל מקרה לעצמו. חלילה לנו מלהרשיע נאשמים על סמך "היקש" מהרשעות קודמות שלהם או של זולתם. חלילה לנו להורות על משפט חוזר במקרה אחד על סמך קווי דמיון כלשהם בינו לבין הליך אחר (והשוו: בג"ץ 4360/94 טאטור נ' שר המשטרה, פ"ד נ (2) 560). גם בפרשת הודאתו של אנדריאה לא מצאתי די כדי להצביע על קיומו של חשש לעיוות דין. כאמור, קווי הדמיון בין ההודאות קיימים, אך מכאן ועד להיסק, כי דמיון זה נובע מכוונת מכוון היוצרת חשש ממשי לעיוות דין - רחוקה הדרך.

סוף דבר

44. לאחר שעיינתי בטיעוניהם הרבים והמפורטים של המבקשים הגעתי לכלל מסקנה, כי בבקשה שבפני לא נתקיימה כל עילה מן העילות המנויות בסעיף 31(א) לחוק ומטעם זה, הבקשה נדחית.

הבקשה למשפט חוזר נדחית.

ניתן היום, ג' בסיון התש"ס (6.6.2000).

ה נ ש י א

העתק מתאים למקור
שמריהו כהן - מזכיר ראשי
/דז/A07.99024780